

УДК 821.112.5-93

К33

Перекладено за виданням:

Copyright © 2004 by Guus Kuijer

Original title *Het boek van alle dingen* First published in 2004
by Em. Querido's Uitgeverij, Amsterdam

This publication has been made possible with financial support
from the Dutch Foundation for Literature
Книжку видано за фінансової підтримки
Нідерландської літературної фундації

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Кейер Гюс

К 33

Книга всіх речей [Текст] : повість : для мол. та серед. шк. віку
/ Гюс Кейер; пер. з нідерл. Ярослава Довгополого; худож. Анна
Данчишин. – Львів : Урбіно, 2019. – 152 с.: іл.

ISBN 978-966-2647-60-0

Томас мешкає в Амстердамі, де в каналах плавають тропічні
рибки, а горобці грають на сурмах. А може, їх помічає лише він?
Бо Томас бачить те, чого не видно іншим. Та життя в нього не-
легке. Бо крім дивовиж хлопчик бачить янголів, які затуляють
очі, коли тато б'є маму. На щастя, поруч живе добра чарівниця –
пані Ван Амерсфорт, яка відкриває йому дивовижний світ кни-
жок і музики, Еліза-Шкіряна-Нога розуміє його без слів, а Ісус
приходить... просто погомоніти.

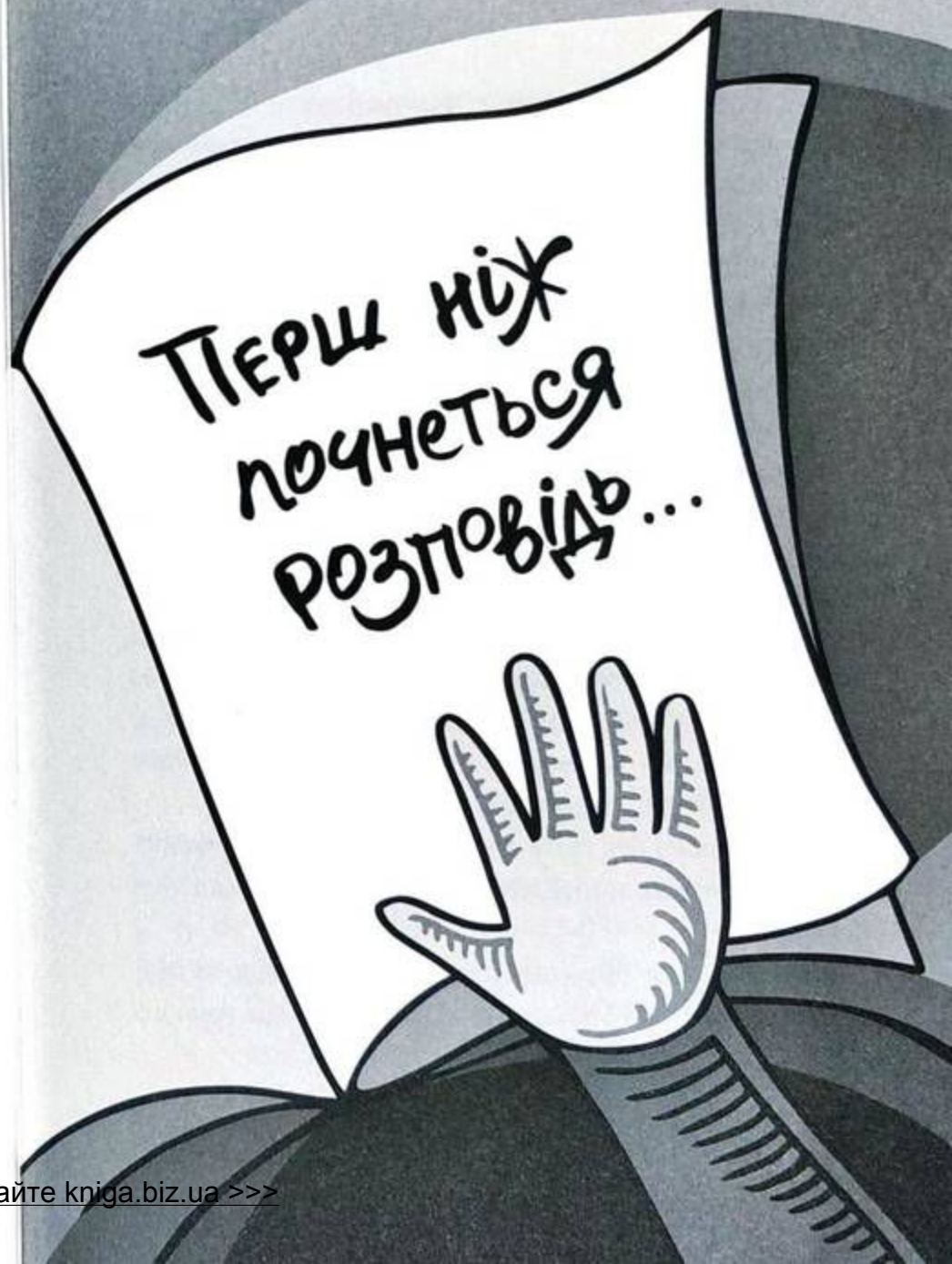
Це одна з найкращих дитячих книжок Гюса Кейера, видат-
ного сучасного письменника, лауреата найвищої літературної
відзнаки в галузі дитячої літератури – премії Астрід Ліндгрен.

УДК 821.112.5-93

- © Видавництво «Урбіно», українське
видання, 2019
 - © Ярослав Довгополий, переклад, 2019
 - © Анна Данчишин, обкладинка та
ілюстрації, 2019
- Всі права застережено

ISBN 978-966-2647-60-0 (укр.)

ISBN 978-904-5124-00-1 (нідерл.)

Гадаю, не зайве пояснити: уся ця історія з Томасом мене також уразила. Насправді я хотів написати геть іншу книжку: зворушливу, та водночас таку, читання якої могло б розвеселити. Це мала бути розповідь про моє щасливе дитинство. Про тата, який вечорами так гарно грав на скрипці. Про маму, яка чудово й ніжно співала. Про моїх братів та сестер, які носили мене на руках. Про друзів, що приходили на день народження. Я збирався назвати її «Пригоди щасливої дитини». Уявляв, що ця книжка стане улюбленим різдвяним читивом. Не лише діти, але й матері, батьки, дідусі та бабусі, ба навіть сам прем'єр-міністр читали б її від початку й до кінця, не в змозі відірватися! Найкраще – при свічках та веселому вогні в каміні, із чашкою гарячого какао в руках.

Та саме тоді мене відвідав пан Клоппер. Я з ним знайомий не був. Не був і він зі мною, проте знав, хто я такий, бо ж я – відомий письменник, автор дитячих книжок. Саме так, кажу це з усією скромністю.

Пан Клоппер був моїм однолітком. Мав сиве волосся довкола майже лисої маківки. Але й він колись був дитиною.

Коли ми сіли біля каміна, у якому весело потріскував вогонь, мій гість витягнув з портфеля грубого зошита.

– Мені відомо, що як письменник ви обдаровуєте ближніх багатьма почуттями, – мовив він.

Я кивнув головою, мовляв, це правда. Я справді обдаровував ближніх дуже багатьма почуттями. Якщо чесно – я б не заперечував, якби їх було дещо менше.

– Тому я й хотів, аби ви це прочитали, – і простягнув мені зошита. – Я писав це, коли мав дев'ять років, – продовжував пан Клоппер. – Нещодавно я знову сюди зазирнув, і гадаю, воно на щось знадобиться. Та спершу мусите прочитати, бо, може, це видається надто зухвалим.

– Зухвалим? – здивовано перепитав я.

– Так, – підтвердив пан Клоппер. – Моє дитинство було нещасливим, і через це можна вирости зухвалим.

Я вдивлявся у вогонь, що весело витанцьовував у каміні. Зухвалість – це справді проблема. Особливо в дитячих книжках.

– Я перечитаю ваші нотатки, – пообіцяв я. – І за- телефоную.

А тоді провів його до дверей.

– Ви й досі зухвалій? – спитав я, коли гість уже був на порозі.

Пан Клоппер ствердно кивнув головою.

– У вашому віці?

– Атож, – мовив він і зник за пеленою густого снігу.

Того ж таки дня я на одному подиху прочитав «Книгу всіх речей». Вона й справді була зухвалою. Я ж бо сам анітрохи не зухвалий, але мені легко говорити. Мое дитинство було щасливим. Я ходив – цілісінький тиждень! – до неймовірної школи, де навчали пан Долотозуб і пані Шильце! Щовечора слухав проникливу татову гру на скрипці й ніжне мамине сопрано! І не бачу жодної причини, чого б я мав стати зухвалим, та гадаю, нещасливі діти мають на це право.

Я зателефонував панові Клопперу, і ми домовилися зустрітися. Разом ми провели багато вечорів біля веселого полум'я в каміні – і саме так з'явилася ця книжка.

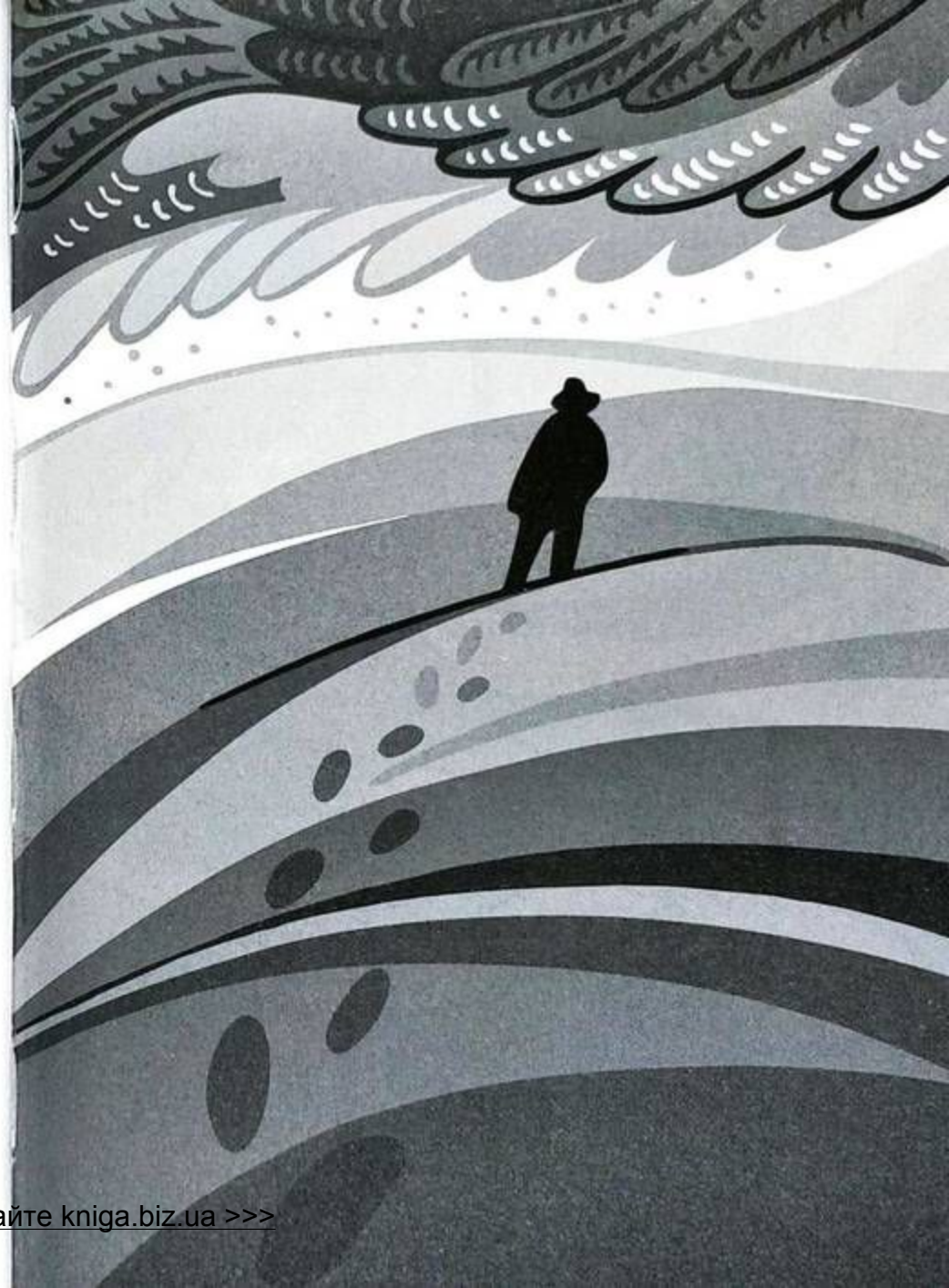
– І як, Томасе? – спитав я останнього дня. Ми давно вже перейшли на «ти». – Тобі вдалося?

– Що саме, Гусе?

– Стати щасливим.

– Так, – відповів він.

І ми випили по чашці гарячого какао.

Томас бачив речі, яких не помічав ніхто інший. Він не знав, як це йому вдається, але так було завжди. Запам'ятався сильний град того дня. Хлопець сховався під якимсь дашком і дивився, як вітер здирає листя з дерев. А тоді побіг додому.

– Осінь прийшла так несподівано, – вигукнув він. – Усе листя облетіло з дерев.

Мама визирнула у вікно.

– Зовсім ні. Що це тобі спало на думку?

Томас побачив, що мама має рацію. Листя й досі вкривало крони дерев.

– Не тут, – погодився він. – Але на вулиці Яна ван Ейка все листя лежить на дорозі й тротуарі.

– Он як, – мовила мама.

Вираз її обличчя свідчив, що вона йому не повірила.

Томас пішов до своєї кімнати й розкрив зошита, у якому писав книжку. «Книга всіх речей» – ось як вона звалася. Узяв перо й написав: «Падав такий сильний град, що облетіло листя з дерев. Це сталося насправжки, на вулиці Яна ван Ейка, коли я мав дев'ять років, улітку 1951 року».

Глянув у вікно, бо без цього йому ніяк не думалося. Або навпаки: щойно він дивився у вікно, як відразу

впадав у задуму. Нарешті написав: «Коли я виросту, то буду щасливим».

Почув, що тато повернувся додому, і подумав: «Зараз пів на шосту, а я досі не знаю, про що буде ця моя книжка. Про що власне розповідається в книжках?»

Він запитав про це за столом.

– Про любов і різну дурню, – захихотіла його сестра Марго, яка ходила до гімназії й була дурна як чобіт.

Проте батько заперечив:

– Усі серйозні книжки розповідають про Бога.

– Про Бога, а ще про любов, – додала мама, але він глянув на неї так суворо, що та почервоніла.

– Хто в цьому домі читає книжки?

– Ти, – погодилася мама.

– То хто може знати, про що вони? Ти чи я?

– Ти, – повторила мама.

«Коли я виросту, то буду щасливим», – пригадав Томас, але не проказав цього вголос. Дивився на маму. Він помітив, що та посмутнішала. Йому хотілося встати й обняти її, але він не міг цього зробити. Не знав, чому, просто не міг. Тож і далі сидів на своєму місці.

Марго знову почала хихотіти. А все тому, що вона була такою дурепою.

– Сьогодні падав такий сильний град, що на вулиці Яна ван Ейка облетіло листя з дерев, – озвався Томас.

Мама глянула на нього й усміхнулася так радісно, неначе Томас обняв її за шию.

«Це таємна звістка, яку розуміє тільки мама», – подумав він. І, мабуть, мав рацію, бо батько й Марго навіть не глянули на нього.

Коли мама прийшла побажати йому на добраніч і сіла біля Томаса, то запитала:

– Матимеш гарні сни, мій маленький мрійнику?

Томас кивнув головою.

– Я трішечки добрий, так? – спитав він.

– Ти найкращий хлопчик на світі, – відповіла мама.

Обняла його й міцно пригорнула. Томас відчув, що мама плаче. Він аж похолов усередині й подумав: «Господь жахливо його покарає. Чумою чи ще чимсь таким».

Проте згодом, залишившись сам, він удивлявся в темряву, наляканий, що Господь на нього розгнівається. Сказав сам собі: «Я не можу ніяк зарадити, що

мені на думку спадає різне. Я не хочу цих думок, тож нічого страшного. І я навіть не знаю, що таке чума».

І заснув.

Цілий тиждень панувала така жахлива спека, що в каналі з'явилися тропічні рибки. Томас бачив їх на власні очі. То були мечоносці. Жодних сумнівів, бо Томас розводив мечоносців у своєму акваріумі. Ці чудові рибки так кумедно витанцьовують у воді, коли закохуються.

Це сталося побіля жіночої гімназії до якої ходила Марго. Томас лежав долілиць у траві біля набережної Рейніра Вінкелеса. І побачив їх. Повертаючись додому, він міркував, чи повірить йому хто-небудь. І тоді наштовхнувся на Елізу, якій уже виповнилося шістнадцять. Вона вчилася в тому самому класі, що й Марго, і мешкала за рогом. Еліза мала штучну шкіряну ногу, котра рипіла, як нові черевики.

– У каналі плавають тропічні рибки, – повідомив Томас.

Еліза зупинилася, і її нога перестала рипіти.

Томас відчув, наче його пронизало струмом, бо він раптом побачив, яка Еліза гарна.

– Це тому, що люди спускають їх з водою в туалеті, коли їдуть у відпустку.

Спершу Томас не знав, що відповісти, а Еліза продовжувала дивитися на нього своїми синіми очима.

– І через спеку, – пролебедів він нарешті.

– А взагалі, щоб ти знав, у каналізації живуть крокодили, – додала Еліза.

Нога знову зарипіла, бо Еліза рушила вперед.

Томас подався за нею.

– Справді? – запитав він. – Ти на власні очі бачила?

– Одного, – відповіла Еліза. – Маленького. Як мізинець завбільшки. В унітазі.

І простягнула долоню.

Томас був шокований: Еліза мала тільки один палець, мізинець, решти бракувало.

– Он воно як, – тільки й сказав хлопець.

Він почекав, доки Еліза поверне за риг. Відчув, як від страху йому стиснувся шлунок. Але в голові брили веселі дзвоники. «Вона така гарна, – думав Томас. – І розуміє, про що я говорю. Розуміє, що це правда. Отже, Еліза теж це знає».

Він ішов додому, і весь час думав: «Що знає Еліза?» От тільки зосередитися й не дивитися у вікно було так важко. «Я не можу сказати, що знає Еліза, зате знаю інше: зі мною щось відбувається». І коли вже опинився біля вікна, подумав: «Що сталося з рештою її пальців?»

* * *

«Неділя – це єдиний день, який треба штовхати вперед, мов тачку, – записав Томас у своїй «Книзі всіх речей». – Решта днів котяться самі, один за одним».

У неділю вони ходили до церкви. Але не до звичайної, неподалік, а до особливої, далеко. Вона знаходилася у звичайному будинку, без жодної вежі. Під час служби було чутно, як поверхами вище мешканці пилюсять квартири. До цієї церкви майже ніхто не ходив, але вони – постійно: тато, мама, Марго й Томас. Мама в капелюшку, а Марго в хусточці на голові, бо так наказувала Церква. Щоб не видно було жіночих зачісок. Чоловіків це не стосувалося, бо вони зачісок не мають.

Ішли пішки, позаяк Господь не хотів, щоб у неділю їздили трамваї. Зрештою, ті однаково їздили, але Богові це не подобалося.

Немає гіршого, ніж оці дві речі: перша – під час війни опинитися з невідповідного боку. А друга – їздити трамваем у неділю.

Томас просто викреслив трамвай зі своїх думок. Він викреслював з думок усе заборонене: трамваї, автомобілі, велосипеди й хлопців, які ганяли м'яча на вулиці. Птахи могли залишитися, вони не відали, що нині неділя. Бо птахи не мають душі.

До церкви приходило близько двадцяти літніх людей – сліпих, глухих або кульгавих. А якщо вже вони не мали явних вад, то на підборіддях у них були щонайменше дві бородавки. Крім Томаса й Марго сюди приходило ще двійко інших дітей. Дві сестрички. У хусточках на головах вони виглядали такими мізерними, неначе мали от-от померти. «Даю їм час до 1955 року, – занотував Томас у «Книзі всіх речей». – Тоді вони помруть, і їх поховають. Хай спочивають у вічному спокої». Пишучи ці слова, Томас жалів дівчаток, бо ж на них чекає така сумна доля. Проте, на жаль, на те не було ради.

Служба в церкві тривала довго. Народ Ізраїлю насилу долав пустелю й знай зойкав, а церковні лавки були неймовірно тверді.